

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอนรายวิชาโครงการ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสามารถในการเขียนแผนการสอนรายวิชาโครงการ 2) ศึกษาสมรรถภาพการสอนรายวิชาโครงการของครูหลังจากได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน 3) ศึกษาความพึงพอใจของครูหลังจากได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสมรรถภาพการสอนของครูที่ได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยทำการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย 1) ครูผู้สอนรายวิชาโครงการ แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยอาชีวศึกษาชุมพร รวม 5 คน 2) ผู้เรียน ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ระดับชั้น ปวช.3/1, ปวช.3/2, ปวช.3/3, ปวส.2/1, ปวส.2/2 แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวนรวมทั้งสิ้น 186 คน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ระหว่างวันที่ 27 พฤษภาคม 2556 - 28 กรกฎาคม 2556 มีระยะเวลาในการนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง เป็นจำนวน 5 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับครู จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ แผนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน แบบประเมินความสามารถในการเขียนแผนการสอนแบบบันทึกการสังเกตสมรรถภาพการสอน และแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน 2) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เรียน จำนวน 1 ฉบับ คือ แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสมรรถภาพการสอนของครูรายวิชาโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอน รายวิชาโครงการ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความสามารถในการเขียนแผนการสอนรายวิชาโครงการโดยรวม พบว่า หลังได้รับการอบรมการเขียนแผนการสอน ครูผู้สอนรายวิชาโครงการทั้ง 5 คน มีความสามารถในการเขียนแผนการสอนอยู่ในระดับดี
2. สมรรถภาพการสอนรายวิชาโครงการของครูหลังจากได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยรวมพบว่า หลังได้รับการนิเทศครูผู้สอนรายวิชาโครงการทั้ง 5 คน มีสมรรถภาพการสอนทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาและหลักสูตร 2) ด้านการผลิตและการใช้สื่อ 3) ด้านการดำเนินการสอน 4) ด้านการวัดผลประเมินผล และ 5) ด้านคุณลักษณะและเจตคติ อยู่ในระดับดี
3. ความพึงพอใจของครูหลังจากได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยรวม พบว่า ครูผู้สอนรายวิชาโครงการทั้ง 5 คน มีความพึงพอใจต่อการได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน อยู่ในระดับมาก
4. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสมรรถภาพการสอนของครูที่ได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยรวมพบว่า นักเรียน นักศึกษา จำนวน 186 คน มีความพึงพอใจต่อสมรรถภาพการสอนของครู อยู่ในระดับมาก

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอน รายวิชาโครงการ มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ความสามารถในการเขียนแผนการสอนรายวิชาโครงการ โดยรวมพบว่าครูมีความสามารถในการเขียนแผนการสอนในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากครูได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องของกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและการเขียนแผนการสอนรายวิชาโครงการ โดยผู้วิจัย ได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะในเรื่องของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และการเขียนแผนการสอนรายวิชาโครงการมาบรรยายความรู้ให้แก่ครู อีกทั้งครูได้มีการปฏิบัติจริง ทั้งในเรื่องของการกำหนดตารางการนิเทศ การเขียนแผนการนิเทศ การสังเกตการสอน และเขียนแผนการสอนรายวิชาโครงการ ทำให้เกิดความรู้ ทักษะ วิธีการที่ถูกต้องเพื่อให้สามารถนำไปใช้

ในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นแนวทางเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการร่วมมือกันระหว่างครู ให้มีการปรึกษาหารือกันมากขึ้น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน ภายใต้อารยศาสตร์ที่เป็นมิตรต่อกัน ทำให้ครูสามารถเขียนแผนการสอนได้ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุพิน ยืนยง (2549 : บทคัดย่อ) พบว่า หลังจากได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนครูมีความสามารถ ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประนอม พรหมเกตุ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนทำให้ครูมีความสามารถ ในการเขียนแผนการสอนอยู่ในระดับสูง

2. สมรรถภาพการสอนรายวิชาโครงการของครูหลังได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยรวมพบว่า ครูมีสมรรถภาพการสอนทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาและหลักสูตร 2) ด้านการผลิตและการใช้สื่อ 3) ด้านการดำเนินการสอน 4) ด้านการวัดผลประเมินผล และ 5) ด้านคุณลักษณะและเจตคติ อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เนื่องจากครูได้รับความรู้จากการอบรมความรู้เรื่องกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะในเรื่องของกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมาบรรยายให้ความรู้และได้ปฏิบัติจริง ตามกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนของโคพลแลนด์และโบยัน (Copeland & Boyan, 1978) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการประชุมก่อนการสังเกตการสอน 2) ขั้นการสังเกตการสอน 3) ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล 4) ขั้นการประชุมหลังการสังเกตการสอน ซึ่งครูผู้สอนรายวิชาโครงการทั้ง 5 คน ได้จับคู่กันปฏิบัติการ เป็นผู้นิเทศและได้รับการนิเทศตามตารางการนิเทศที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้นมา ทำให้ครูแต่ละคนได้ทราบ ข้อดีและข้อด้อยที่ควรพัฒนาของตนเองจากการสังเกตการสอน ซึ่งการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นการช่วยเหลือแนะนำซึ่งกันและกันและส่งเสริมให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้ดียิ่งขึ้น จากการสังเกตการสอน พุดคุยกันและมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความคุ้นเคยกัน มีการยอมรับซึ่งกันละกัน มีความมุ่งมั่นตั้งใจด้วยความปรารถนาดีที่จะให้เพื่อนร่วมวิชาชีพสามารถปรับปรุงและพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุทธิศักดิ์ ศรีสมบูรณ์ (2548 : บทคัดย่อ) พบว่าการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ถูกขั้นตอนของวิธีการสอนและบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนแบบร่วมมือทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้นด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรูญพร ลำไย (2547 : บทคัดย่อ) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจาก ที่ครูได้รับการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มนักเรียน ที่ได้รับการนิเทศโดยผู้บริหาร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรรถรินทร์ สุนทรสถิตย์ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนสามารถพัฒนาการสมรรถภาพการการสอนของครู ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีค่าเพิ่มมากขึ้น

และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุทธิศักดิ์ ศรีสมบูรณ์ (2548 : บทคัดย่อ) พบว่า การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ถูกขั้นตอนของวิธีการสอนและบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนแบบร่วมมือ รวมทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นและช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียน เข้าใจบทเรียน ได้ดีขึ้น มีความรอบคอบสามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

3. ความพึงพอใจของครูหลังจากได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยรวมพบว่า ครูผู้สอนทั้ง 5 คนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากครูทั้ง 5 คนมีความมั่นใจในการนำแผนการสอนที่ได้จัดทำขึ้นหลังได้รับการอบรมการเขียนแผนการสอนรายวิชาโครงการไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเองและเห็นประโยชน์ของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยมีเพื่อนครูที่ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศก์ตามกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนทั้ง 5 ด้าน ครูกล้าพูดคุยมากขึ้น มีความคุ้นเคยกันมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เน้นกระบวนการช่วยเหลือกัน โดยมีการผลัดกันทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศคอยสังเกตการสอนซึ่งกันและกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร มีการวางแผนร่วมกัน และมีการสอบถามความสมัครใจเพื่อช่วยกันแก้ปัญหาการสอน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันและร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องอีกทั้งยังส่งผลต่อผู้เรียนทำให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรรถรินทร์ สุนทรสถิตย์ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีมีความพึงพอใจเห็นประโยชน์ของการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุพิน ยืนยง (2549 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าการนิเทศมีความสำคัญมากเพราะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรูญพร ลำไย (2547 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูมีความพึงพอใจที่ได้รับการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เนื่องจากการนิเทศการสอนช่วยให้ครูสามารถทำการวิจัยในชั้นเรียนได้ประสบผลสำเร็จ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประนอม พรหมเกตุ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเหมาะสมสำหรับสภาพการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

4. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสมรรถภาพการสอนของครูที่ได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยรวมพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ลำดับที่ 1 ด้านเนื้อหาและหลักสูตร ลำดับที่ 2 ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ลำดับที่ 3 ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ด้านการวัดผลประเมินผล อาจเป็นเพราะว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ สามารถนำข้อมูลจากการได้รับการสังเกตการสอนมาแก้ไข ปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น อีกทั้ง

มีแผนการสอนรายวิชาโครงการที่จัดทำขึ้นร่วมกันกับเพื่อนครูที่สอนในรายวิชาเดียวกันเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน และยังมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามข้อสงสัย ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนมากขึ้น ผู้เรียนเกิดความรู้ในรายวิชาโครงการอย่างถ่องแท้ โดยมีครูคอยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ฝึกให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่วนบรรยากาศในชั้นเรียนก็ไม่ตึงเครียด เนื่องจากมีความเป็นกันเองระหว่างครูกับผู้เรียน ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนที่เน้นกิจกรรมกลุ่มที่มีการทำงานเป็นทีม รู้บทบาทการเป็นสมาชิกที่ดีในกลุ่ม ทำงานอย่างเป็นระบบ ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน กล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงทำให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อรายวิชาโครงการ และการที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีและมีความสุขกับวิชาที่เรียนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาโครงการสูงขึ้นด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรศิริเลิศกิตติสุข (2547 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของครูในรายวิชาโครงการหลังได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ทำให้เกิดความรู้ ความเป็นคนดี การมีความสุขจากการเรียนแบบกิจกรรมอิสระตามรูปแบบ โครงสร้างของรายวิชา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรรถรินทร์ สุนทรสถิตย์ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีและพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของครูหลังได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ในด้านการพัฒนาการสอน การปฏิบัติงานและความสามารถในการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จริญญาพร ลำไย (2547 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน โดยเห็นว่า บรรยากาศในห้องเรียนสนุก ไม่น่าเบื่อ และครูมีการชมเชยให้กำลังใจแก่นักเรียนตลอดเวลา ส่วนการจัดการเรียนการสอนของครูที่ได้รับการนิเทศโดยผู้บริหารนั้นนักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนของครูโดยเห็นว่า ครูสอนตามลำดับขั้นตอนและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประนอม พรหมเกตุ (2550 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนมีความเห็นด้วยเป็นอย่างมากต่อการจัดการเรียนรู้ของครูหลังได้รับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพ การสอนรายวิชาโครงการ ผู้วิจัยได้สรุปในรูปแบบของข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปโดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถพัฒนาสมรรถภาพการสอนรายวิชาโครงการ โดยครูผู้สอนรายวิชาโครงการจำนวน 5 คน มีสมรรถภาพการสอนทั้ง 5 ด้านคือ 1) ด้านเนื้อหาและหลักสูตร 2) ด้านการผลิตและการใช้สื่อ 3) ด้านการดำเนินการสอน 4) ด้านการวัดผลประเมินผล และ 5) ด้านคุณลักษณะและเจตคติ อยู่ในระดับคุณภาพดี ส่งผลทำให้การเรียนรู้ของรายวิชาโครงการอยู่ในระดับดี ดังนั้นทางโรงเรียนควรมีการจัดอบรม ส่งเสริมให้มีการนำโครงการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูให้ปรับปรุงสมรรถภาพการสอนเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูให้ครบทุกสาขาวิชาและควรดำเนินการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการสอนรายวิชาโครงการอยู่ในระดับดี ดังนั้นครูควรนำรูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนไปพัฒนาการเขียนแผนการสอนในรายวิชาอื่นๆ ด้วย

3. ผลการวิจัยพบว่า ในการดำเนินการสอนของครูที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยการศึกษาข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีครูแนะนำ ครูมีการดูแลผู้เรียนไม่ทั่วถึงอันเนื่องจากเวลาที่จำกัดและจำนวนของผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียน ซึ่งในการจัดทำโครงการในของแผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจนั้น มีรายละเอียดทั้งในเรื่องของเอกสารและโปรแกรมที่จะพัฒนาขึ้นมาเพื่อให้ใช้งานได้จริง ครูต้องให้ความเอาใจใส่ในการเสนอแนะแนวทางเพื่อช่วยเหลือผู้เรียน ดังนั้นครูควรแบ่งกลุ่มเพื่อดูแลการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง ติดตามผลการเรียนรู้ว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้มากน้อยแค่ไหนและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้หรือไม่อย่างไร และมีการอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่ผู้เรียนไม่เข้าใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการเรียนรู้รายวิชาโครงการของแผนกอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

2. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบสมรรถภาพการสอนรายวิชาอื่น ๆ โดยการใช้การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและการนิเทศแบบอื่น เช่น การนิเทศเชิงบริหาร การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ การนิเทศแบบคลินิก เป็นต้น ที่เหมาะสมกับสภาพของแต่ละสถานศึกษาและเพื่อให้การนิเทศการสอนภายในสถานศึกษามีความสอดคล้องตามความต้องการ ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในแต่ละสถานศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการนิเทศการสอนและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา